

Cursus Woordenschat, Nieuw Nederlands, 5 en 6 vwo

Hoofdstuk 1 Moeilijke woorden

Paragraaf 1 Griekse (=G) en Latijnse (=L) woorden en uitdrukkingen

Handige info (hoef je niet te kennen): a-=zonder (L); antropos=mens (G); ego=ik (L); eu=goed (G); fil=houden van (G); nihil=niks (L); pan-=veel/alle (G); pathos=gevoel (G); thanatos=dood (G); theos=god (G).

Opdracht 1 – blz. 241 (overigens heet het hier gebruikt lettertype “Bookman Old Style”)

- 001 1** apathisch = zonder gevoel of hartstocht; (vandaar) futloos; wezenloos
002 2 aristocratie = heerschappij van adellijke/voornaam families; oude, voornaam families van een land
003 3 canon = lijst met werken (bv. literaire) die als goed en maatgevend beschouwd worden (lijst met werken die volgens deskundigen iedereen zou moeten kennen)
004 4 demoniseren = het doelbewust afschilderen als zeer slecht; iets als groot kwaad voorstellen met het doel de mening van anderen te beïnvloeden
005 5 egocentrisch = zichzelf tot middelpunt makend; op zichzelf gericht zijnd
006 6 euthanasie = zachte, pijnloze dood; opzettelijke beëindiging van het leven door een ander dan de betrokkene op uitdrukkelijk verzoek van de betrokkene
007 7 filantroop = mensenvriend; weldoener
008 8 fysisch = natuurkundig; betrekking hebbend op de natuur (let op: fysisch = lichamenlijk)
009 9 hypothetisch = denkbeeldig; verondersteld
010 10 kosmopoliet = wereldburger
011 11 latent = verborgen; niet waarneembaar
012 12 lectuur = leesvoer; stof ter lezing
013 13 liquideren = doden; ombrengen; uit de weg ruimen; opheffen
014 14 metamorfose = gedaanteverandering; gedaanteverwisseling; omvorming
015 15 narcistisch = met een ziekelijke bewondering of liefde voor zichzelf
016 16 nihilisme = filosofisch standpunt waarbij geen enkele grondwaarheid wordt aangenomen
017 17 pandemonium = hels lawaai; alle boze geesten bij elkaar
018 18 pantheon = een aan alle goden gewijd heiligdom; ererustplaats voor overleden beroemdheden; (ook:) uitgave van belangrijke (letterkundige) werken
019 19 paradoxaal = (schijnbaar) tegenstrijdig
020 20 psychosomatisch = wat betrekking heeft op de relatie tussen het geestelijke (psychische) en het lichamenlijke (een psychomatische klacht is een lichamenlijke klacht die geen lichamenlijke maar een psychische achtergrond heeft; toch ervaart de patiënt de klacht echt als een lichamenlijke klacht)
021 21 radicaal = helemaal; grondig
022 22 utopisch = als ideaal gefantaseerd en onbereikbaar
023 23 versus = tegen; tegenover
024 24 vice versa = heen en weer
025 25 vitaliseren = levenskracht geven; bezielen

Opdracht 2 – blz. 241-242: 1 psychosomatisch; 2 kosmopoliet; 3 demonisering; 4 metamorfose; 5 fysisch; 6 paradoxale; 7 lectuur; 8 canon; 9 euthanasie; 10 egocentrisch; 11 apathisch; 12 hypothetische; 13 nihilisme; 14 vice versa; 15 pandemonium; 16 versus; 17 latent; 18 aristocratie; 19 pantheon; 20 geliquideerd.

Opdracht 3 – blz. 242

- 026 1** a priori (q) = vooraf aangenomen als vaststaand feit
027 2 ad hoc (p) = voor dit speciale geval
028 3 alea iacta est (b) = de teerling is geworpen (= Op goed geluk dan maar! Op hoop van zegen!)
029 4 carpe diem (l) = pluk de dag (= geniet van het leven!)
030 5 casu quo (afkorting: c.q.) (g) = in welk/dit geval; in het zich voordoende geval
031 6 conditio sine qua non (j) = noodzakelijke, absolute voorwaarde
032 7 cum suis (afkorting: c.s.) (i) = met de zijnen
033 8 errare humanum est (n) = vergissen is menselijk
034 9 in vino veritas (c) = dronken mensen spreken de waarheid (Als de wijn is in de man, is de wijsheid in de kan)
035 10 in-vitro (f) = in (het) glas; in een reageerbuis
036 11 mutatis mutandis (h) = met de veranderingen die nodig zijn bij toepassing in een andere situatie, met de benodigde veranderingen (letterlijk: nadat veranderd is wat veranderd moet worden)
037 12 nomen est omen (d) = de/een naam is een voorteken
038 13 primus inter pares (a) = de eerste onder zijns gelijken
039 14 quod erat demonstrandum (afkorting: q.e.d.) (r) = (dat is of was) wat aangetoond moest worden
040 15 quod non (s) = wat niet het geval is
041 16 sub rosa (o) = vertrouwelijk; in vertrouwen (lett. met ‘n roos bedekken wat niet iedereen mag zien)
042 17 tabula rasa (m) = schone lei; onbeschreven blad
043 18 terra incognita (k) = onbekend land/gebied; zaak waarvan men niets weet
044 19 veni, vidi, vici (e) = ik kwam, ik zag, ik overwon
045 20 verba volant, scripta manent (t) = (gesproken) woorden vervliegen, het geschrevene blijft (wie schrijft, die blijft)

Opdr. 4, p. 243: 1 in vino veritas; 2 in-vitro (in-vitrofertilisatie); 3 primus inter pares; 4 alea iacta est; 5 verba volant; scripta manent; 6 nomen est omen; 7 a priori; 8 conditio sine qua non; 9 carpe diem; 10 veni, vidi, vici; 11 tabula rasa; 12 sub rosa; 13 q.e.d.; 14 terra incognita; 15 ad hoc; 16 mutatis mutandis; 17 cum suis; 18 errare humanum est; 19 casu quo; 20 quod non.

Paragraaf 2 Woorden rond het thema 'Psychologie en filosofie' – Opdracht 5 – blz. 244-245:

- 046 1 imago (a) = beeld dat mensen van iets of iemand hebben
 047 2 verkeren (o) = zich bewegen (in); regelmatig omgaan (met)
 048 3 gemanipuleerd = iets ongeoorloofd veranderd; vervalst; verzonnen; op slinkse/dubieuze wijze beïnvloed; naar zijn hand gezet
 049 4 significante (h) = statistisch overtuigend; veelbetekenend
 050 5 gefundeerde = gegronde; goed onderbouwde
 051 6 ondermijnen (k) = verzwakken; aantasten; beschadigen; (oorspr.: er een mijn of bom onder leggen)
 052 7 in essentie (n) = wezenlijk; in diepste wezen; (in de kern; het belangrijkste)
 053 8 onmiskenbaar = heel duidelijk; waarbij geen vergissing mogelijk is
 054 9 speculaties (j) = vermoedens; veronderstellingen
 055 10 corresponderen met = overeenkomen met
 056 11 dilemma = lastige beslissing waarbij je tussen twee ongunstige mogelijkheden moet kiezen
 057 12 cynisme (i) = sterke vorm van sarcasme
 058 13 relevantie = belang; waarde en nut van iets in een gegeven context
 059 14 validiteit (e) = geldigheid
 060 15 kanttekeningen = opmerkingen; commentaar
 061 16 academische = wetenschappelijke
 062 17 discipline = tak van wetenschap
 063 18 gedijen (l) = voorspoedig, rijkelijk groeien
 064 19 geijkte (c) = gangbare; gebruikelijke
 065 20 behaviorisme (g) = richting in de psychologie die alleen waarneembaar gedrag bestudeert
 066 21 gedetermineerd (b) = bepaald; vastgesteld
 067 22 cognitieve (m) = wat betrekking heeft op kennis en mentale processen
 068 23 vervreemding (d) = geestelijke toestand waarin je je niet meer vertrouwd voelt bij je directe omgeving of bij de samenleving
 069 24 polarisatie = verscherping van politieke en maatschappelijke tegenstellingen
 070 25 empirisch (f) = proefondervindelijk; gebaseerd op waarneming en ervaring

Opdracht 6 – blz. 245-246

- 071 1 concept (t) = wijsgerig begrip; idee
 072 2 dogma (p) = regel in een leer of geloof waarover niet te discussiëren valt
 073 3 domein (f) = gebied
 074 4 entiteit (s) = wezenlijkheid; eenheid; geheel
 075 5 falsifiëren (b) = aantonen dat een vooronderstelling onjuist is
 076 6 idealisme (l) = opvatting dat alleen ideeën de ware werkelijkheid zijn
 077 7 idee-fixe (e) = dwangmatige gedachte; dwangvoorstelling
 078 8 impliceren (a) = (stilzwijgend) ook inhouden dat
 079 9 moreel (o) = overeenstemmend met wat men als goed en netjes (of goed en fout) beschouwt; zedelijk
 080 10 notie (c) = besef; denkbeeld; ook: vaag idee van iets; benul
 081 11 pavlovreactie (k) = onwillekeurige respons op een bepaalde prikkel
 082 12 percipiëren (r) = waarnemen
 083 13 perverteren (q) = verdorven maken; bederven
 084 14 postmodernisme (d) = cultuurstroming die een principiële eclecticisme nastreeft (vrij willekeurig elementen combineert uit verschillende stijlen, genres, media etc.)
 085 15 rationalisme (i) = denkwijze waarbij je alleen aanvaardt wat met de rede te achterhalen is
 086 16 reflecteren (n) = overdenken
 087 17 reveil (m) = opwekking tot vernieuwing
 088 18 taboe (h) = iets waarover men niet mag spreken of wat men niet hoort te doen
 089 19 waanidee (g) = hardnekkig, ongegrond denkbeeld
 090 20 zinsbegoocheling (j) = misleidende waarneming door de zintuigen

Opdracht 7 – blz. 246: 1 taboe; 2 falsifiëren; 3 zinsbegoocheling; 4 percipieert; 5 dogma; 6 impliceert; 7 pavlovreactie; 8 waanideeën; 9 morele; 10 concept; 11 idee-fixe; 12 rationalisme.

Opdracht 8 – blz. 246: Eigen zinnen

Paragraaf 3 Woorden rond het thema 'Natuur en milieu'**Opdracht 9 – blz. 247**

- 091 1 recessie = economische teruggang
 092 2 gepreoccupeerd (k) = vooringenomen; in beslag genomen door een gedachte
 093 3 adagium (i) = spreuk die gebruikt wordt als leus
 094 4 staat haaks op = is radicaal anders dan
 095 5 ideologie = denkwijze vanuit een vaststaande theorie; geheel van ideeën dat basis is van een stelsel
 096 6 duurzame (e) = lang goed blijvend; geproduceerd met weinig of geen schade voor het milieu
 097 7 concept (a) = begrip; idee
 098 8 adequaat (h) = passend; precies zoals nodig is
 099 9 protocol = kort verslag van een internationale overeenkomst
 100 10 emissie = uitstoot
 101 11 drastisch (b) = doortastend; krachtig en direct
 102 12 ten spijt = ondanks

- 103 13 ongebreidelde (l) = zonder beperkingen; grenzeloos
 104 14 mobiliteit = verplaatsing; beweeglijkheid; gemakkelijke verplaatsbaarheid
 105 15 scepsis (j) = twijfel
 106 16 prognoses = voorspellingen
 107 17 perspectief = vooruitzicht
 108 18 fysieke (g) = natuurlijke; de natuur betreffende
 109 19 volstaan (d) = genoeg zijn
 110 20 fiscaal = wat de belastingen betreft; belasting-
 111 21 heikele = lastige; netelige
 112 22 misère = somberte; somber scenario; ellende
 113 23 prioriteiten = zaken die voorrang hebben
 114 24 nuanceren (c) = een bewering of stelling minder absoluut maken
 115 25 opties (f) = mogelijkheden

Opdracht 10 - blz. 248

- 116 1 banvloek (j) = totale afwijzing of verbod op iets
 117 2 bekrompen (f) = niet ruimdenkend; beperkt in opvattingen
 118 3 biodiversiteit (m) = verscheidenheid van dieren en planten
 119 4 biotoop (e) = natuurlijke leefomgeving
 120 5 ecologisch (n) = wat gaat over de invloed van levende wezens op elkaar en op hun omgeving
 121 6 innovatie (l) = vernieuwing, vaak door het gebruik van een nieuwe techniek of methode
 122 7 legitimiteit (o) = wettigheid; rechtmatigheid
 123 8 pleidooi (c) = betoog; tekst of rede om iemand of iets te verdedigen
 124 9 reductie (i) = terugdringing; vermindering
 125 10 schaalvergroting (k) = uitbreiding in omvang
 126 11 schaarste (h) = tekort; gebrek
 127 12 schepsel (d) = creatuur; (door een god) geschapen wezen
 128 13 teloorgang (a) = aftakeling; verval; ondergang
 129 14 urgentie (g) = situatie waarbij spoed noodzakelijk is; het dringend zijn
 130 15 vettaks (b) = belasting op slecht, ongezond, vet voedsel

Opdracht 11 - blz. 248-249: 1 schaalvergroting; 2 ecologische; 3 legitimiteit; 4 biotoop; 5 teloorgang; 6 urgentie-; 7 banvloek; 8 biodiversiteit; 9 reductie; 10 schaarste. **Opdracht 12 - blz. 249:** Eigen zinnen

Paragraaf 4 Woorden rond het thema 'Europa'**Opdracht 13 - blz. 250**

- 131 1 monetaire = wat met het muntstelsel te maken heeft
 132 2 federale (n) = wat betrekking heeft op een bond van staten
 133 3 regiem / regime (i) = strenge regels; (ook) bewind; regeringsstelsel
 134 4 bevoegdheden = rechten om bepaalde handelingen uit te voeren
 135 5 euroceptici = mensen die ernstig twijfelen aan het nut van de Europese eenwording
 136 6 referenda (enkelvoud: referendum) = volksraadplegingen; volksstemmingen
 137 7 soevereiniteit (h) = oppermacht; hoogste gezag
 138 8 in het geding (a) = (staat) ter discussie
 139 9 opponenten = tegenstanders
 140 10 spectrum (m) = verscheidenheden binnen het geestelijke of politieke leven
 141 11 mondiale = over de hele wereld; wereldwijde
 142 12 liberale (c) = behorend tot de politieke stroming die de nadruk legt op individuele vrijheid en particulier initiatief, met zo weinig mogelijk staatsbemoediging (in NL is de partij VVD liberaal)
 143 13 blikveld = wat men vanaf een bepaald punt kan zien; wat men opmerkt
 144 14 zeggenschap = invloed; recht om over iets te beslissen
 145 15 betutteling (e) = gedrag waarbij je alles voor iemand regelt alsof de ander dat niet zelf kan
 146 16 budgettair (o) = wat de uitgaven betreft (in relatie tot de inkomsten)
 147 17 ratificeren = bekrachtigen
 148 18 sancties = strafmaatregelen
 149 19 burgerinitiatief (g) = mogelijkheid voor onderdanen om iets op de politieke agenda te zetten
 150 20 toonbeeld (f) = model; goed voorbeeld
 151 21 paradox (k) = uitspraak die in zichzelf tegenstrijdig lijkt
 152 22 vermeende (l) = veronderstelde; waarvan of van wie men denkt dat
 153 23 bureaucratisch (j) = strikt volgens de regels handelend; met veel onnodige administratie en papierwerk gepaard gaand
 154 24 tegenindicatie (b) = aanwijzing dat het tegendeel het geval is
 155 25 geëngageerde (d) = betrokken, bijvoorbeeld bij maatschappelijke problemen

Opdracht 14 - blz. 251

- 156 1 coalitie (m) = politieke partijen of landen die samenwerken
 157 2 conform (j) = in overeenstemming met
 158 3 constitutioneel (h) = grondwettelijk
 159 4 de Koude Oorlog (l) = periode tussen 1945 en 1990 met scherpe politieke tegenstelling tussen het kapitalistische westen en het communistische oosten
 160 5 de politieke arena (e) = centrum van politieke strijd, zoals de Tweede Kamer

- 161 6 electoraat (k) = kiezers
 162 7 inflatie (g) = geldontwaarding
 163 8 magistratuur (n) = rechterlijke macht
 164 9 marxistisch (o) = volgens de theorie van het revolutionaire socialisme (van Karl Marx en Friedrich Engels) dat onder andere de productiemiddelen toedeelt aan de arbeiders
 165 10 polemiek (i) = heftige woordenstrijd, vaak via het geschreven woord
 166 11 politisering (f) = een kwestie tot onderwerp maken in de politiek
 167 12 provoceren (a) = aanleiding geven tot; uitdagen; tergen
 168 13 regenten (c) = bestuurders
 169 14 toezeggingen (b) = beloften
 170 15 verordonneren (d) = bevelen; voorschrijven

Opdracht 15 – blz. 251-252: 1 magistratuur; 2 constitutionele; 3 regent; 4 de politieke arena; 5 coalitie; 6 politisering; 7 electoraat; 8 marxistische; 9 provoceren; 10 toezeggingen. **Opdracht 16 – blz. 252:** Eigen zinnen

Paragraaf 5 Woorden rond het thema ‘Migratie en integratie’ - Opdracht 17 – blz. 253

- 171 1 integratie (i) = opgaan en opnemen in een groter geheel
 172 2 bejegening (f) = manier waarop je met iemand omgaat of iemand tegemoet treedt
 173 3 participatie = deelname-; het deelnemen of meedoen aan iets
 174 4 engagement = betrokkenheid; gevoel van morele verplichting
 175 5 segregatie (k) = scheiding; afscheiding
 176 6 xenofobie = vrees voor vreemdelingen; afkeer van of haat tegen vreemdelingen
 177 7 te wensen overlaten = onvoldoende zijn; nog (lang) niet in de gewenste/ideale toestand verkeren
 178 8 verzuiling = maatschappelijke situatie waarbij een sterke scheiding bestaat tussen politieke en religieuze groeperingen die elk hun eigen organisaties hebben
 179 9 parallelle samenlevingen (d) = grote groepen mensen binnen een land die apart van elkaar leven
 180 10 assimilatie = volledige aanpassing
 181 11 multiculturele = bestaande uit veel verschillende culturele achtergronden
 182 12 gelatenheid (a) = berusting; lijdzaamheid
 183 13 etnische (h) = naar ras en/of afkomst onderscheiden; betrekking hebbend op een volk
 184 14 minderbedeelden = mensen die vooral in materiële zin duidelijk minder hebben dan het gemiddelde
 185 15 cultuurrelativisme = opvatting dat je je eigen cultuur, normen en waarden niet mag opdringen aan andere culturen; idee dat alle culturen gelijkwaardig zijn en de eigen culturele waarden betrekkelijk
 186 16 universalisme = idee dat bepaalde waarden en normen voor iedereen in elke samenleving gelden en dus universeel zijn
 187 17 zelfontplooiing = mogelijkheid om datgene wat je in je hebt, te ontwikkelen
 188 18 geseculariseerde (g) = meer wereldlijke; niet-religieus geworden
 189 19 emancipatie (l) = vrij worden uit een onderdrukte positie; het zich vrijmaken van beperkingen
 190 20 tolereert = toestaat; toelaat; accepteert
 191 21 uitwassen (c) = extreme vormen; ongewenste ontwikkelingen
 192 22 geledingen (e) = lagen; sectoren
 193 23 collectief = gezamenlijkheid; groep mensen die iets samen doen of iets gemeen hebben
 194 24 cohesie (j) = samenhang
 195 25 moreel (b) = ethisch; zedelijk; conform de heersende overtuiging over wat goed en slecht is

Opdracht 18 – blz. 254

- 196 1 arbeidzaam (j) = veel en hard werkend; actief; ijverig
 197 2 bedeling (l) = wat je als arme van liefdadige instellingen krijgt; giften aan armen
 198 3 chauvinisme (g) = overdreven vaderlandsliefde
 199 4 demoniseren (a) = als zeer slecht afschilderen; als kwaad (gaan) beschouwen
 200 5 dienstensector (c) = economisch deel van de samenleving dat geen producten levert, maar immateriële zaken zoals onderwijs en medische zorg
 201 6 elitair (b) = behorend tot een kleine groep van bevoorrechte mensen
 202 7 het publieke domein (i) = staatseigendommen die bestemd zijn voor algemeen gebruik, zoals wegen; (fig.) iets wat ook buiten een kring van ingewijden bekend of in gebruik is
 203 8 mondigheid (k) = vermogen om voor jezelf op te komen
 204 9 neoliberalisme (h) = politieke stroming die ervan uitgaat dat marktwerking uiteindelijk alle maatschappelijke problemen kan oplossen
 205 10 pluriformiteit (d) = grote verscheidenheid; veelvormigheid
 206 11 restauratie (e) = herstel
 207 12 verloedering (f) = materieel of moreel verval

Opdracht 19 – blz. 255: 1 elitaire; 2 pluriformiteit; 3 mondigheid; 4 arbeidzaam; 5 demoniseren; 6 verloedering; 7 chauvinisme; 8 bedeling. **Opdracht 20 – blz. 255:** Eigen zinnen